

Verzin maar eens zoiets

09-07-2020 Energiepodium

Wat zich momenteel in de wereld afspeelt aan politieke, economische en sociale ontwikkelingen verzin je niet zomaar. Coby van der Linde bespiegelt de 'trits van crises' die wereldwijd speelt.

De afgelopen maanden zijn een overtreffende trap op allerlei gebieden geweest: een internationale gezondheids crisis, een internationale economische crisis, een internationale politieke crisis en in veel landen politieke en sociaaleconomische spanningen die nog verre van voorbij zijn. Scenariomakers over de hele wereld zullen met stijgende verbazing de gebeurtenissen aan zich voorbij hebben zien trekken. Hun zwartste scenario's blijken eerder grijzig in vergelijking met de werkelijkheid. Wat zich momenteel in de wereld afspeelt aan politieke, economische en sociale ontwikkelingen verzin je niet zomaar. Het drukt ons nog maar eens hard met de neus op de feiten dat een grote gebeurtenis alle projecties van de toekomst volstrekt in de war kunnen sturen.

De internationale gezondheids crisis breidt zich nog steeds uit en stelt veel landen politiek en economisch danig op de proef. De optimisten voorzagen een snel herstel, de zogenaamde V-vorm crisis. Deels krijgen ze gelijk door de beëindiging van de nationale vergrendeling in veel landen, maar deels ook niet omdat nieuwe brandhaarden alweer tot lokale afsluitingen nopen. Bovendien is het gaan van nagenoeg niets naar iets van economische activiteit gemakkelijker dan het terugkeren op het pre-crisisniveau. Niet ieder land heeft voldoende fiscale ammunitie om de economie te stimuleren, noch is er de zekerheid van buitenlandse afzetmarkten, zoals China al snel ervoer. De V-vorm dreigt eerder een soort wiebelige 'Swoosh' te worden, flink onder de niveaus van 2019 en met een navenant lagere energievraag.

"De Chinese energievraag lijkt door de vroege klap uiteindelijk het minst geraakt"

Dit jaar zal de vraag naar energie in de wereld naar verwachting van het Internationaal Energieagentschap (IEA) met 6% afnemen. De grootste daling sinds de tweede wereldoorlog! Er zitten heel wat kleine en grotere crises tussen toen en nu. De uitstoot van CO₂ zal naar de verwachting van eind april bijna 8% lager uitkomen. Leek in 2020 de vraag eindelijk de lang voorspelde 100 miljoen vaten per dag te bereiken, in de periode tussen half maart en half mei 2020 daalde de vraag naar olie naar het niveau van 2012, zo'n 88 miljoen vaten per dag. Ook de internationale gasmarkten worden hard geraakt en zullen naar verwachting van het IEA met 4% krimpen. Dat is twee keer zo veel als tijdens de Internationale financiële crisis van 2008-2009. En dat vonden we al een flinke klap. De daling van de vraag in Europa met 7% is ten opzichte van andere gasmarkten groot en geeft aan hoe serieus de economische teruggang is. De Chinese energievraag lijkt door de vroege klap uiteindelijk het minst geraakt, hoewel het wegvallen van de internationale vraag naar sommige van de exportproducten ook zijn weerslag zullen hebben. Ook het Belt & Road-project kan in de knel komen als getroffen landen moeite krijgen met het terugbetalen van leningen en de politieke weerslag hiervan op China steeds groter wordt.

Veel zal afhangen van het beheersen van het aantal dagelijkse besmettingen en/of het snel beschikbaar komen van een goede medische behandeling en vaccin. Vooralsnog ziet het er niet goed uit. Nagenoeg alle landen in de wereld kennen besmettingen en sommige zijn alweer aan het tweede rondje begonnen. Ondertussen nemen de geopolitieke spanningen toe en speelt China in menig

conflict een rol. De behandeling van de Oeigoeren, de nieuwe veiligheidswet in Hong Kong maar ook de nogal weinig subtiele mondkapjesdiplomatie zet de verhoudingen met OESO-landen op scherp. Australië ondervond de Chinese gevoeligheid voor kritiek aan den lijve door te vragen om een onderzoek naar het ontstaan van het virus. De verhouding tussen de VS en China, die in januari nog richting reparatie van de handelsrelatie bewoog is intussen weer verslechterd. De verkiezingsstrijd is daar mede debet aan. Het recente grensconflict van China en India mag klein lijken in vergelijking tot het dagelijkse nieuws, maar kan ontaarden in een ernstiger conflict. Het zou niet de eerste keer zijn dat binnenlandse problemen leiden tot een gewapend conflict om de binnenlandse gelederen te sluiten. Bovendien zijn beide landen rivalen in de Indische Oceaan en stuiten ze door de omstandigheden eerder op elkaar dan scenariomakers hadden bedacht. De kans dat het economisch nationalisme verder groeit is groot, niet alleen in Azië, maar ook elders.

“Een gemakkelijke terugkeer naar de pre-coronatijd, nog maar zeven maanden geleden, lijkt uitgesloten”

Voor de scenariobouwer, maar eigenlijk eenieder die wat greep op de komende jaren wil krijgen, komt het aan op de juiste inschatting maken van de gevolgen van de trits aan crises die zich nu overall afspelen. Immers, dat bepaalt of het überhaupt mogelijk is om een ‘business-as-usual’ uitgangspunt mee te nemen en op basis daarvan een inschatting te maken wat de invloed is op de internationale energiemarkten. Een belangrijke rol is hier ook weggelegd voor het helikoptergeld. Immers, na de financiële crisis van 2008-2009 stroomde veel van dat soort kapitaal richting de schalie-industrie in de VS, waardoor een onwaarschijnlijk geachte doorbraak kon worden gerealiseerd. In de EU hoopt men de energietransitie een zelfde injectie toe te dienen en met hernieuwbare energie en waterstof het Europese industriebeleid los te trekken. Of het lukt zal moeten blijken, maar een gemakkelijke terugkeer naar de pre-coronatijd, nog maar zeven maanden geleden, lijkt uitgesloten. Grote gebeurtenissen gooien nu eenmaal alle verwachtingen op een grote hoop en blijft alleen fantasieerijk rondtasten in de toekomst over.

Coby van der Linde

Coby van der Linde is directeur van het Clingendael International Energy Programme (CIEP)